

Journal of Child, Literature and Language Education – JCLLE

<http://dergipark.gov.tr/ceded>

Received date: 23.06.2018

Accept date: 03.09.2018

Changes in Family Life: An Examination of Children's Books*

Tuğçe GÜZELYURT**, Özge ÖZKAN***

Abstract. The family is a social environment where care and support are provided to ensure that the individual continues his/her life from the moment he or she comes to the world. In all periods from prehistoric times to this day, being a family has been very important for the mankind. Along with the changing times and conditions, the concept of the family continues its existence as a social structure that is constantly changing. Many of these changes that a child is going through are difficult to understand for the child. In illustrated children's books, which are written for early childhood, family changes such as divorce, death and migration have been grouped under the titles "books that are challenging" or "negative issues". In this research, it was aimed to determine how the concepts of divorce, death, migration, and remarriage-adoption; which are family changes, are handled in children's literature works that are written for early childhood and it was aimed to determine the harmonious and incompatible aspects of the works. The study group of the research constitutes "40 illustrated children's books" determined by sampling method. Qualitative research method was used in the collection, analysis and interpretation of data. A document review was conducted to collect the data. The obtained data was analyzed by content analysis technique. Most of the books examined are thought to be inadequate to describe the subject to children positively. In accordance with this information, it is thought that the illustrated children's books covering changes in the family are inadequate in terms of quantity and quality.

Keywords: Family, change, children's books, early childhood, children's literature.

* Güzelyurt, T., Özkan, Ö. (2018). Examination of Picture Books Including Changes in Family Life. I. *International Social Sciences Congress, USBİK 2018*, Kayseri. (31 January- 3 February 2018). Oral Presentation.

** Simak University Silopi Vocational School, Child Development, Simak, Turkey; tugce.guzelyurt@hotmail.com

*** Edirne, Turkey; ozge39ozkan@gmail.com

Ailede Yaşanan Değişimler: Çocuk Kitaplarına Yönelik Bir İnceleme*

Tuğçe GÜZELYURT**, Özge ÖZKAN***

Öz. Aile, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren yaşamına devam etmesini sağlamak için bakım ve desteğin sağlandığı sosyal bir ortamdır. Tarih öncesi çağlardan günümüze kadar olan tüm süreçlerde aile olmak insanoğlu için çok önemli olmuştur. Değişen çağ ve koşullarla birlikte aile kavramı sürekli değişim halinde olan toplumsal bir yapı olarak varlığını sürdürmüştür. Çocuğun içinde bulunduğu bu değişimlerin pek çoğu çocuk için anlaşılması zor durumlardan oluşmaktadır. Boşanma, ölüm, göç gibi ailede yaşanan değişimler erken çocukluk dönemi için yazılan resimli çocuk kitaplarında “zor konuları elen alan kitaplar” veya “olumsuz konular” başlıkları kapsamında gruplandırılmıştır. Bu araştırmada ailede yaşanan değişimlerden boşanma, ölüm, göç-taşınma ve yeniden evlenme-evlat edinme kavramlarının erken çocukluk dönemi için yazılan çocuk edebiyatı eserlerinde nasıl ele alındığını inceleyerek, eserlerin alanyazın ile uyumlu ve uyumsuz yönlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örnekleme yöntemine ile tespit edilmiş 40 resimli çocuk kitabı oluşturmaktadır. Verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanması amacıyla doküman incelemesi yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda incelenen kitapların çoğunun konuyu çocuklara pozitif bir şekilde anlatma yönünden yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda ailede yaşanan değişimleri kapsayan resimli çocuk kitaplarının nicelik ve nitelik yönünden yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Aile, değişim, çocuk kitapları, erken çocukluk dönemi, çocuk edebiyatı.

* Güzelyurt, T., Özkan, Ö. (2018). Ailede Yaşanan Değişimleri Kapsayan Resimli Çocuk Kitaplarının İncelenmesi. *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, USBİK 2018*, Kayseri. (31 Ocak- 3 Şubat 2018). Sözlü Bildiri.

**^{ID} Şırnak Üniversitesi, Silopi MYO, Çocuk Gelişimi Pr., Şırnak, Türkiye, tugce.guzelyurt@hotmail.com

***^{ID} Edirne, Türkiye; ozge39ozkan@gmail.com

1. Giriş

Aile, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren yaşamına devam etmesini sağlamak için bakım ve desteğin sağlandığı sosyal bir ortamdır. Toplumun benimsediği değer yargıları, normatif kurallar ve sosyalleşmenin en yoğun şekilde yaşandığı toplumsal yapı ailedir (Sayın, 1990). Tarih öncesi çağlardan günümüze kadar olan tüm süreçlerde aile olmak insanoğlu için çok önemli olmuştur. Değişen çağ ve koşullarla birlikte aile kavramı sürekli değişim halinde olan toplumsal bir yapı olarak varlığını sürdürmüştür. Aile hayatındaki değişimler tüm aile üyelerini, özellikle çocukları etkilemiştir.

Ailede yaşanan değişimlere dışsal kaynaklar, içsel kaynaklar veya hem dışsal hem de içsel kaynaklar neden olmuştur. Dışsal kaynaklar; toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel etmenlerdeki değişimleri kapsamaktadır. İçsel kaynaklar ise; ailenin içyapısında meydana gelen değişimleri yani evlenme, doğum, hastalıklar, göçler, ölüm ve boşanma gibi durumları kapsamaktadır (Özkan, 2013). Çocuğun içinde bulunduğu bu değişimlerin pek çoğu çocuk için anlaşılması zor durumlardan oluşmaktadır. Erken çocukluk döneminde çocukların aile içinde karşılaşabileceği ölüm, doğum, boşanma, üvey ebeveyn gibi kritik durumlardan oluşan değişimlerin çocuk kitaplarında yer verilmesinin, çocuğun kriz durumlarının üstesinden gelmesinde aktif bir rol oynayabileceği düşünülmektedir (Güzelyurt, 2017).

Boşanma, ölüm, göç gibi ailede yaşanan değişimler erken çocukluk dönemi için yazılan resimli çocuk kitaplarında “zor konuları elen alan kitaplar” veya “olumsuz konular” başlıkları kapsamında gruplandırılmıştır (Ural, 2015). Demircan (2006) Türkiye’de yayımlanan çocuk kitaplarının büyük oranının içyapı ve dış yapı ölçütleri açısından çocukların gelişimine uygun olmadığını belirtmektedir. Koç (2016), çocukların aile içinde karşılaşabileceği çatışmaları çocuklara özgü olay akışıyla anlatılması üzerinde durmaktadır. Bu doğrultuda yazarlar, çocuk gerçekliğini ve çocuğun gelişimini temel alarak eserlerini oluşturmaktadır (Kiefer, Hepler ve Hickman, 2007).

Ailede yaşanan değişimlerden biri boşanmadır. Boşanma, evliliğin mahkeme kararıyla sona ermesidir (Akıntürk, 1996). Boşanma hem ebeveyn hem de çocuk için yeni duruma uyum sağlama sürecidir. Çocuk bir ebeveyni ile yaşamakta ve diğer ebeveyni ile belli zamanlarda görüşmektedir. Bu anlamda çocuk için iki yeni yaşam ortamı oluşmaktadır. Çocuğun hayatında meydana gelen bu değişim, çocuğun boşanma durumunu anlaması, kabullenmesi ve çocuğun hangi ebeveyn ile yaşayacağı sürecinde sorunlar oluşturmaktadır (Türkarlan, 2007).

Boşanma gibi ailede yaşanan değişimlerden biri de ölümdür. Ölüm kavramı beş yaş öncesi ve beş yaş sonrası olmak üzere çocuklar tarafından yaşa göre farklı olarak algılanmaktadır. Beş yaş öncesinde çocuklar “ölü, ölüm” gibi sözcükleri herhangi bir duygu hissetmeden söylemektedirler. Beş yaşından sonra ise ölümün ne olduğunu daha detaylı sorgulamaya başlamaktadırlar. Aile bireylerinden biri öldüğünde ise, çocuk yetişkinlerle aynı tepkiyi verememektedir (Yörükoğlu, 2013). Çocuk bir kayıp ile karşılaştığında iki temel problem

ortaya çıkmaktadır. Birincisi, çocuklarda ölüm kavramına yönelik geri dönülmezlik ve son bulma öğelerinin yeterince gelişmemiş olmasıdır. İkincisi ise, çocuğun bağlanma kaynakları büyük oranda ebeveynlerine yöneltilmiştir (Bildik, 2013).

Ailedeki değişimlerden yeniden evlenme, boşanma ya da bir kişinin eşinin vefatı sonucunda başka biri ile evlenmesidir. Yeniden evlenme durumunun çocuğun sağlığını olumsuz etkilediğine dair birçok araştırma mevcuttur. Bunun yanı sıra yapılan araştırmaların sonuçları yeterince belirgin değildir. Yeniden evlenmenin çocuk sağlığına etkisini açıklayan yeterli bulgu yoktur. Bunlara ek olarak, yeniden evlenmenin çocuğa etkileri aileden aileye farklılık göstermektedir (Ercan, 2015).

Ailede yaşanan değişimlerden biri de göçtür. Göç, bireyin büyük bir gruba kendini ait hissetme duygusunun kaybına ve kültürel yaşam ile geleneklerin değişimine neden olmaktadır. Göç bazen istemli, bazen de istemsiz olarak gerçekleşmektedir. Göç tüm aile bireylerini etkilemekle beraber çocukları yeni çevreye uyum, arkadaşlık ilişkileri ve eski yaşama özlem duyma gibi durumlar ile etkilemektedir. Yaşanılan göçün getirdiği yeni şartlara göre çocuklar göçten farklı düzeylerde etkilenmekte ve göç eden çocuklar stres problemi ile karşı karşıya kalmaktadır (Uluocak, 2010).

Bu araştırmada ailede yaşanan değişimlerden boşanma, ölüm, göç-taşınma ve yeniden evlenme-evlat edinme kavramlarının erken çocukluk dönemi için yazılan çocuk edebiyatı eserlerinde nasıl ele alındığını inceleyerek, eserlerin alanyazın ile uyumlu ve uyumsuz yönlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu araştırma kapsamında incelenen kavramların, gelecekte bu kavramlar hakkında hazırlanacak olan çocuk edebiyatı eserlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada aşağıdaki soruya yanıt aranmıştır.

1. Ailede yaşanan değişimleri içeren resimli çocuk kitaplarının alanyazına uygunluğu nedir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Ailede yaşanan değişimleri kapsayan resimli çocuk kitaplarındaki boşanma, ölüm, göç-taşınma ve yeniden evlenme-evlat edinme kavramlarının durumunu ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada betimsel model kullanılmıştır. Betimsel model, var olan durumu olduğu gibi ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

2.2. İncelenen Dokümanlar

İlk baskıları 1993-2018 yılları arasında yapılan 40 resimli çocuk kitabı araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemine dayalı olarak ölçüt örnekleme yolu ile tespit edilmiştir. Ölçüt örnekleme, araştırma kapsamında önceden belirlenmiş kriterlerin olmasıdır (Merriam, 2013). Bu araştırmada kitapların ailede

yaşanan değişimleri kapsamı ve erken çocukluk dönemine uygun olması kriter olarak belirlenmiştir. Araştırma araştırmacıların ulaşabildiği ve baskısı devam eden resimli çocuk kitaplarıyla sınırlı kalmıştır. Araştırma kapsamında amaçlı örnekleme yöntemiyle tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmada erken çocukluk döneminde zorlu konulardan ailede yaşanan değişimler araştırma kapsamına alınmıştır. Bu nedenle çalışma grubu ölüm, boşanma, göç-taşınma ve yeniden evlenme-evlat edinme konularını kapsayan resimli çocuk kitaplarıyla sınırlandırılmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Kitap satışı yapan sitelerde, halk kütüphanelerinin kataloglarında ve milli kütüphanenin katalogunda ölüm, boşanma, göç-taşınma, yeniden evlenme-evlat edinme, erken çocukluk, aile, değişim kelimeleri taranarak araştırmanın amacına uygun olduğu düşünülen kitaplar belirlenmiştir. Belirlenen kitaplar araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda detaylıca okunarak ailede yaşanan değişimler ve erken çocukluk dönemine uygun olma kriterlerini taşıyan 40 kitap tespit edilmiştir. Kitapların tespit edilmesinden sonra verilerin toplanması amacıyla doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi, amaçlanan olgularla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada 40 resimli çocuk kitabı içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. İçerik analizinde yapılan temel işlem, benzeyen verileri belirli temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve anlaşılır biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Araştırma kapsamında incelenen tüm resimli çocuk kitapları iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız bir şekilde incelenmiştir. Sonrasında araştırmacıların belirlediği kodlar arasında görüş birliği ve görüş ayrılığı olan kodlar tespit edilmiştir. Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlilik= Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) kullanılarak kodların tutarlılığına bakılmış ve .87'lik bir tutarlık elde edilmiştir. Bu sonuç kodlamaların güvenilir olduğunu göstermektedir. Araştırmada bulgular, frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. İncelenen 40 Resimli Çocuk Kitabının Demografik Bilgileri

Araştırma kapsamında incelenen kitapların %20'si Türkçe (orijinal dilinde), %80'si ise çeviridir. Kitapların basım yılları incelendiğinde, kitapların %2,5'i 2018 yılında, %30'u 2017 yılında, %15'i 2016 yılında, %5'i 2015 yılında, %5'i 2014 yılında, %5'i 2013 yılında, %2,5'i 2012 yılında, %15'i 2011 yılında, %5'i 2009 yılında, %10'u 2008 yılında, %2,5'i 2007 yılında ve %2,5'in 1993 yılında basılmıştır. Ailede yaşanan değişimleri kapsayan resimli çocuk kitaplarının demografik bulguları incelendiğinde, kitapların %30'un boşanma, %27,5'i ölüm, %27,5'i göç-taşınma ve %15'i yeniden evlenme-evlat edinme konularını içermektedir. İncelenen resimli çocuk kitapların %20'sinde yaş önerisine yer ver verilmiş ve %80'inde yaş önerisine yer verilmemiştir. Elde edilen bu bulgular Tablo 1'de ve Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 1
İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarının Demografik Özellikleri

	Kitabın Adı	Baskı Yılı	Yayınevi	Çeviri
Boşanma	Paki annemle babamın boşanmasından korkmuyorum	2007	Büyülü Fener	√
	Annemle babam arkadaş olduklarını unutunca	2008	Redhouse Kidz	√
	Babasının başka evi var	2011	Can Çocuk	X
	Annemle babam boşanıyor	2011	Çitlembik	√
	Babam taşınıyor	2011	Mandolin	X
	Ayrı evler	2011	Um-ag Vakfı	X
	Annem ve babam ayrılıyor	2012	Yeşil Dinozor	X
	Çocuklardan boşanılmaz	2013	Efil	X
	Fips olanları anlamıyor	2014	Gergedan	√
	Zeytin annesiyle babası ayrılсын istemiyor	2015	Uçanbalık	√
	Ufaklık ve canavar	2016	Uçanbalık	√
	Noktacık	2008	Tudem	X
	Ölüm	Dedemi özlüyorum	1993	Kök
Büyük babam nasıl biriydi?		2008	Altın Kitaplar	√
Hatırlıyorum		2008	Redhouse Kidz	√
Ördek, ölüm ve lale		2009	İletişim	√
Biliam ve ben düşünürken		2011	Dinozor Çocuk	√
Mercan ile Alican		2016	Pan	√
Komşu teyze		2016	YKY	√
Annem her yerde		2017	Gergedan	√
Fati Teyze'nin yıldızı		2017	YKY	√
Dedemin adası		2017	Redhouse Kidz	√
Elveda bay muffin		2017	Can Çocuk	√
Göç Taşınma	Selin taşınıyor	2009	Remzi	√
	Eve yolculuk	2014	Pötikare	√
	Ayça'nın yeni evi	2015	YKY	√
	Yolculuk	2016	Taze	√
	Kayıptaki çocuk	2017	Timaş	√
	Taştan adımlar bir mülteci ailenin yolculuğu	2017	Nesin	√
	Ayının kış evi	2017	Hep Kitap	√
	Başka bir yerde yaşasaydım	2017	ABM	√
	Hoş geldiniz	2017	Redhouse Kidz	√
	Evinden uzakta	2017	Gergedan	√
Yeni evde	2018	Tübitak	√	
Yeniden Evlenme Evlat Edinme	Bay porsuk ile bayan tilki	2011	Tudem	√
	Mutluluk	2013	Eğiten	√
	Uğurböceği kapınızı çalarsa	2016	Tübitak	X
	Suyu sevmeyen krokodil	2016	Pearson	√
	Tombul tavuk	2017	Beta Kids	√
Tombul tavuk eve dönüş	2017	Beta Kids	√	

Tablo 2

İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarının Genel Özellikleri

		f	%
İlk Basım Dili	Çeviri	32	80
	Türkçe	8	20
Basım Yılı	2018	1	%2,5
	2017	12	%30
	2016	6	%15
	2015	2	%5
	2014	2	%5
	2013	2	%5
	2012	1	%2,5
	2011	6	%15
	2009	2	%5
	2008	4	%10
	2007	1	%2,5
Ailede Yaşanan Değişim Konusu	Boşanma	12	%30
	Ölüm	11	%27,5
	Göç ve Taşınma	11	%27,5
	Yeniden Evlenme ve Evlat Edinme	6	%15
Yaş Önerisi	Var	8	%20
	Yok	32	%80

3.2. Boşanma Konulu Resimli Çocuk Kitaplarının İçeriğine İlişkin Bulgular

Boşanma konulu resimli çocuk kitaplarında çocuğa ilişkin bulgular incelendiğinde kitapların %100'ünde tek çocuk olma durumu belirlenmiştir. Kitapların %91,6'sında çocuk boşanma sonrası anne ile yaşamaktadır. Kitapların %58,3'ünde çocuğun iki evi, iki odası olacağı anlatılmakta ve çocuk kendini suçlu hissetmektedir. Kitapların %50'sinde çocuk boşanma durumunu başkalarıyla konuşmaktadır. Kitapların %8,3'ünde ise çocuk ailesinin boşandığını arkadaşlarından gizlemektedir. Elde edilen bulgular Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3

Çocuğa İlişkin Bulgular

	f	%
Tek çocuk olma	12	%100
Çocuğun boşanma sonrası anne ile aynı evde yaşaması	11	%91,6
Çocuğun iki evi, iki odası olacağını anlatılması	7	%58,3
Çocuğun boşanma sürecinde kendini suçlu hissetmesi	7	%58,3
Çocuğun, boşanma durumunu başkalarıyla konuşması	6	%50
Çocuğun, ailesinin boşandığını arkadaşlarından gizlemesi	1	%8,3

Boşanma konulu resimli çocuk kitaplarında ebeveynlere ilişkin bulgular incelendiğinde kitapların %100'ünde ebeveynler çocuğa sevgisinin sonsuza dek devam edeceğini anlatmakta ve boşanma süreci tartışma ve kavga ile devam etmektedir. Kitapların

%91,6'sında boşanma sürecinde ebeveynler mutsuzken, boşandıktan sonra mutlu olmaktadır. Kitapların %41,6'sında boşanma kararını ebeveynler birlikte açıklamaktadır. Kitapların %25'inde özel günlere ve okulla ilgili durumlara iki ebevey de katılım göstermektedir. Kitapların %16,6'sında çocukla diğer ebeveyn hakkında olumlu konuşulmakta, çocukla diğer ebeveyn hakkında olumsuz konuşulmakta, ebeveynler boşanma sonrası yeni bir ilişkiye başlamakta ve boşanma öncesi eşlerden biri evi süreli terk etmektedir. Elde edilen bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4

Ebeveynlere İlişkin Bulgular

	f	%
Ebeveynlerin çocuğa sevgisinin sonsuza dek devam edeceğinin anlatılması	12	%100
Boşanma sürecinin tartışma ve kavga ile sürmesi	12	%100
Boşanma sürecinde aile bireyleri mutsuzken, boşandıktan sonra mutlu olması	11	%91,6
Boşanma kararını ebeveynlerim birlikte açıklaması	5	%41,6
Özel günlere ve okulla ilgili durumlara iki ebeveynin de katılım göstermesi	3	%25
Çocukla diğer ebeveyn hakkında olumlu konuşma	2	%16,6
Çocukla diğer ebeveyn hakkında olumsuz konuşma	2	%16,6
Ebeveynlerin boşanma sonrası yeni bir ilişkiye başlaması	2	%16,6
Boşanma öncesinde eşlerden birinin evi süreli terk etmesi	1	%8,3

3.3. Ölüm Konulu Resimli Çocuk Kitaplarının İçeriğine İlişkin Bulgular

Ölüm konulu resimli çocuk kitaplarında ölen kişiye ilişkin bulgular incelendiğinde kitapların %63,6'sında çocuğun bir yakını (dede, anne, komşu, büyükanne vb.), %27,7'sinde evcil hayvanı ve %9'unda bir çocuk ölmüştür. Elde edilen bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5

Ölen Kişiye İlişkin Bulgular

	f	%
Çocuğun bir yakınının ölmesi (dede, anne, komşu, büyükanne vb.)	7	%63,6
Evcil hayvanın ölmesi	3	%27,7
Bir çocuğun ölmesi	1	%9

Ölüm konulu resimli çocuk kitaplarında ölüm nedenine ilişkin bulgular incelendiğinde kitapların %45,4'ünde ölüm nedeni belirtilmemiştir. Kitapların %36,3'ünde ölüm nedeni yaşlılık ve hastalanma iken %18,1'inde kazadır. Elde edilen bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Ölüm Nedenine İlişkin Bulgular

	f	%
Nedeni belirtilmemiş	5	%45,4
Yaşlılık ve hastalanma	4	%36,3
Kaza	2	%18,1

Ölüm konulu resimli çocuk kitaplarında ölüm durumunun açıklanmasına ilişkin bulgular incelendiğinde kitapların %72,7'sinde ölen kişiyi tekrar göremeyeceği anlatılmaktadır. Kitapların %63,6'sında çocuğun ölen kişiyi anılarla yaşatabileceği anlatılmakta ve çocuk ölen kişinin nereye gittiğini sorgulamaktadır. Kitapların %45,4'ünde çocuğa ölen kişinin huzurlu olacağı anlatılmaktadır. Kitapların %36,3'ünde ölen kişi nesnelere (anarak) yaşatılmaya çalışılmaktadır. Kitapların %18,1'inde ölümü açıklarken soyut kelimeler kullanılmakta ve ölen kişinin yaşayan sevdiklerini iyi görmek istemesi anlatılmaktadır. Elde edilen bulgular Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7

Ölüm Durumunun Açıklanmasına İlişkin Bulgular

	f	%
Çocuğun ölen kişiyi tekrar göremeyeceğinin anlatılması	8	%72,7
Çocuğun ölen kişiyi anılarla yaşatabileceğinin anlatılması	7	%63,6
Çocuğun ölen kişinin nereye gittiğini sorgulama	7	%63,6
Çocuğa ölen kişinin huzurlu olacağı anlatılması	5	%45,4
Ölen kişiyi nesnelere (anarak) yaşatmaya çalışma	4	%36,3
Ölümü açıklarken soyut kelimeler kullanma (içimizde yaşatmak, yitirmek vb.)	3	%18,1
Ölen kişinin yaşayan sevdiklerini iyi görmek istemesi	2	%18,1

Ölüm konulu resimli çocuk kitaplarında ölüm törenine ilişkin bulgular incelendiğinde kitapların %36,3'ünde ölen kişinin mezarı ziyaret edilmekte ve ardından ağıt yakılmaktadır. Kitapların %27,2'sinde ölen kişinin yakınları ziyarete gelmekte ve defin işlemlerine yer verilmektedir. Kitapların %9'unda ölen kişi sevdiği eşyalarla gömülmekte ve ölüm haberi insanlara duyurulmaktadır (TV, gazete vb.). Elde edilen bulgular Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8

Ölüm Törenine İlişkin Bulgular

	f	%
Ölen kişinin mezarının ziyaret edilmesi	4	%36,3
Ölen kişinin ardından ağıt yakma	4	%36,3
Ölen kişinin yakınlarının ziyarete gelmesi	3	%27,2
Defin işlemleri	3	%27,2
Ölen kişinin sevdiği eşyalarla gömülmesi	1	%9
Ölüm haberinin insanlara duyurulması (TV, gazete vb.)	1	%9

3.4. Göç-Taşınma Konulu Resimli Çocuk Kitaplarının İçeriğine İlişkin Bulgular

Göç-taşınma konulu resimli çocuk kitaplarında göç-taşınma durumunun nedenlerine ilişkin bulgular incelendiğinde kitapların %36,3'ünde göçün-taşınmanın nedeni savaştır. Kitapların %18,1'inde göçün-taşınmanın nedeni belirtilmemiştir. Kitapların %18,1'inde göç-taşınma durumuna doğal yaşam ortamının bozulması neden olmaktadır. Kitapların %9'unda göçün-taşınmanın nedeni göçebe olma, komşuların rahatsız etmesi ve ebeveynlerin yeni işidir. Elde edilen bulgular Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9

Göçün-Taşınmanın Nedenlerine İlişkin Bulgular

	f	%
Savaş	4	%36,3
Doğal yaşam ortamının bozulması	2	%18,1
Nedeni belirtilmemiş	2	%18,1
Göçebe olma	1	%9
Komşuların rahatsız etmesi	1	%9
Ebeveynin yeni işi	1	%9

Göç-taşınma konulu resimli çocuk kitaplarında göçün-taşınmanın etkilerine ilişkin bulgular incelendiğinde kitapların %100'ünde çocuğun yaşamında meydana gelen değişim vurgulanmaktadır. Kitapların %90,9'unda göç-taşınma durumunun çocuğa hissettirdiği olumsuz duygular (endişe, korku, üzüntü, öfke vb.) açıklanmıştır. Kitapların %54,4'ünde çocuk göç edilen yerde huzurlu olacağını umut etmektedir. Kitapların %45,4'ünde çocuk eski evini özlemekte ve göçün zorlu bir süre olduğu anlatılmaktadır. Kitapların %36,3'ünde çocuk farklılıkları nedeniyle soyutlanmakta ve savaştan dolayı insanlar güvenli ülkelere kaçmak istemektedir. Kitapların %18,1'inde yeni okul ortamına ve yeni arkadaşlara uyum problemi yaşanmakta ve göç aile bireyleri arasındaki bağı güçlendirmektedir. Kitapların %9'unda savaş sürecinde aile üyelerinden biri ölmekte, göç bireylerin performansı üstünde potansiyel göstermesine neden olmakta ve yeni eve taşınma sonrası mutlu olunmaktadır. Elde edilen bulgular Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10

Göçün-Taşınmanın Etkilerine İlişkin Bulgular

	f	%
Çocuğun yaşamında meydana gelen değişimin vurgulanması	11	%100
Göç-taşınma durumunun çocuğa hissettirdiği olumsuz duyguları açıklama (endişe, korku, üzüntü, öfke vb..)	10	%90,9
Çocuğun göç edilen yerde huzurlu olacağını umut etmesi	6	%54,5
Çocuğun eski evini özlemesi	5	%45,4
Göçün zorlu bir süreç olduğunun anlatılması	5	%45,4
Çocuğun farklılıkları nedeniyle soyutlanması	4	%36,3
Savaştan dolayı insanların güvenli ülkelere kaçmak istemesi	4	%36,3
Yeni okul ortamına ve yeni arkadaşlara uyum problemleri yaşanması	2	%18,1
Göçün aile bireyleri arasındaki bağı güçlendirmesi	2	%18,1
Savaşta aile üyelerinden birinin ölmesi	1	%9
Göçün bireylerin performansı üstünde potansiyel göstermesine neden olması	1	%9
Yeni eve taşınma sonrası mutlu olunması	1	%9

3.5. Yeniden Evlenme-Evlat Edinme Konulu Çocuk Kitaplarının İçeriğine İlişkin Bulgular

Yeniden evlenme-evlat edinme konulu resimli çocuk kitaplarının içeriğine ilişkin bulgular incelendiğinde kitapların %66,6'sında sahipsiz bireyler evlat edinilmektedir. Kitapların %50'sinde çocuk üvey ebeveyni kabullenmektedir. Kitapların %33,3'ünde yeniden

evlenemeye yönelik karar aniden gerçekleşmekte ve üvey anne/baba çocuğa sakin ve sabırlı yaklaşmaktadır. Kitapların %16,6'sında üvey kardeşler birbirlerini sonradan sevmekte, çocuk üvey anneyi istememekte, anne çaresiz kaldığı için yeniden evlenmekte, çocuk sosyal ortamdan uzaklaşıp yalnız kalmak istemekte, çocuk kendini koruyacak karşı cins yabancılara ilgi duymakta, üvey anne çocuk ilişkisini düzeltmek için üçüncü kişi aracı olmakta, sahipsiz bireyler biyolojik ebeveynlerini bulmasına rağmen koruyucu ebeveynini çok sevmekte, evlat edinmede resmi prosedür anlatılmakta ve evlat edinilen çocuk mutlu olmaktadır. Elde edilen bulgular Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11

Yeniden Evlenme-Evlat Edinme Konulu Çocuk Kitaplarının İçeriğine İlişkin Bulgular

	f	%
Sahipsiz bireylerin evlat edinilmesi	4	%66,6
Çocuğun üvey ebeveyni kabullenmesi	3	%50
Yeniden evlenmeye yönelik kararın aniden gerçekleşmesi	2	%33,3
Üvey anne/babanın, çocuğa sakin ve sabırlı yaklaşması	2	%33,3
Üvey kardeşlerin başta birbirlerini sevmeyip sonradan sevmeleri	1	%16,6
Üvey anneyi rakip görmesi, istememesi ve tehdit etmesi	1	%16,6
Annenin çaresiz kaldığı için yeniden evlenmesi	1	%16,6
Çocuğun sosyal yaşamdan uzaklaşması, yalnız kalma isteği	1	%16,6
Çocuğun kendini koruyacak karşı cins yabancılara ilgi duyması	1	%16,6
Üvey anne çocuk ilişkisini düzeltmek için üçüncü kişinin aracı olması sorunu	1	%16,6
Sahipsiz bireylerin biyolojik ebeveynlerini bulmasına rağmen koruyucu ebeveynini çok sevmesi	1	%16,6
Evlat edinmede resmi prosedürü anlatma	1	%16,6
Evlat edinilen çocuğun mutlu olması	1	%16,6

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada 1993-2018 yılları arasında erken çocukluk dönemindeki çocuklar için basılan boşanma, ölüm, göç-taşınma ve yeniden evlenme-evlat edinme konulu ailede yaşanan değişimleri kapsayan 40 resimli çocuk kitabı incelenerek, kitapların içeriğinde çocuklara verilmek istenen bilgilerin ve alt mesajların alanyazına uygunluğu araştırılarak olumlu ve olumsuz özellikleri belirlenmiştir.

Boşanma konulu kitapların içeriği incelendiğinde araştırma kapsamındaki kitapların tamamında ailenin tek bir çocuğa sahip olduğu ve boşanma sonrasında çocuğun anne ile yaşadığına yer verilmiştir. Boşanma durumunda kardeş ilişkilerine ve baba ile yaşamaya yer veren kitapların olmaması eksiklik olarak görülmektedir. Laver ve Laver (1991) araştırmalarında boşanma sonucunda çocukların %80'inin anne ile yaşadığını belirtmektedirler. İncelenen kitapların %45,4'ünde ise, boşanma kararını her iki ebeveynin çocuğa beraber açıkladığı belirlenirken, çoğunluğunda ebeveynlerin boşanma kararını ayrı olarak çocuğa açıkladığı belirlenmiştir. Türkarslan' a (2007) göre çocuğa boşanma haberini

anne ve baba beraber anlatmalı ve çocuğun yaşına uygun bilgiler vererek, ona olan sevgilerini hissettirmelidirler.

Ölüm konulu kitapların içeriği incelendiğinde cenaze töreni ile ilgili kitaplarda verilen bilgilerin kültür ve dini inanca göre benzer ve farklı özellikler taşıdığı belirlenmiştir. Örneğin; Ulf Nilsson ve Anna-Clara Tidholm (2017) tarafından yazılan *Elveda Bay Muffin* adlı kitapta cenaze töreni, ölü farenin vücudunun kaskatı olması, farenin vücudunun bir mendil ile örtülmesi, farenin bir kutuya (tabuta) sevdiği eşyalarla birlikte konulması ve toprağa gömülmesi, insanların cenaze için mezara gelmesi ve flütle *Dünya Ne Güzel* adlı şarkının çalınması bilgilerine yer verilmiştir. Kitap Türkiye’de çoğunluğun sahip olduğu İslam dini ve Türk kültürü kapsamında yazılmadığı için cenaze töreni ile Türkiye’deki dini ve kültürel yapısıyla ilgili farklılıklar taşımaktadır. Zor bir konu olan ölümün çocuğa anlatılırken çocuğun yaşına ve kültürel yapısına uygun bilgiler verilmesi önemli, görülmektedir. Koçtak’a (2008) göre çocukların ölüm algılarını inceleyen araştırmalar yeterli olmamasına rağmen kültürel ve dinsel uygulamaların çocukların ölüm algısında önemli bir rolü vardır. Göka’ya (2009) göre Türk-İslam kültüründe cenaze törenleri ve insanların bu törenlere katılmaları, ölen kişiye Kuran-ı Kerim okuma, cenaze evine ziyaretler de kültürel unsurlardandır. Türk Psikologlar Derneği çocukların cenaze törenine katılmalarının faydalı olduğunu belirtmektedir. Ancak çocuk katılmak istemiyorsa kesinlikle baskı yapılmamalıdır. Tümlü’ ye (2013) göre çocuklar aile ve yakın çevresi aracılığıyla ölüm hakkında kendi yaşı nedeniyle anlayabildiği düzeyde kültürüne ve dinine göre çeşitli bilgiler edinmektedir.

Göç-taşınma konulu kitapların içeriği incelendiğinde yaşanan bu eylemin nedenleri; savaş, göçebe olma, komşuların rahatsız etmesi ve ebeveynin yeni işi olarak belirtilmiştir. Bazı kitaplarda ise, göç-taşınma nedeni belirtilmemiştir. Göç-taşınma nedenlerinden bazılarının zorunlu bazılarının ise isteğe bağlı olduğu görülmektedir. Zorunlu göçe neden olan savaşların ele alındığı kitaplarda göç sürecinde yeni yerde huzurlu bir yaşamı umut etme durumu, göç edildikten sonra göç edilen yeni yerde de devam etmektedir. Kitaplar aracılığıyla çocukların özdeşim kurarak kendi problem durumlarını çözmelerine yardım etmeyi amaçlayan savaş konulu bu kitaplarda umut etme durumunun bir belirsizlik olarak çocukların karşısına çıkması ve kitapların bu şekilde son bulması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Erkan ve Erdoğan’ ya (2006) göre zorunlu göçte bireyler gerçek yaşam alanlarını terk etmek zorunda olduğu için ve bireyin iradesi dışında olan bir durum olması nedeniyle etkileri isteğe bağlı göçe kıyasla daha farklı olmakta ve bireylerin yaşamını sosyo-psikolojik olarak etkilemektedir. Bu nedenle göç-taşınma içeriğine sahip kitapların olumlu ve gerçekçi bir son ile bitmesi çocuklar için daha faydalı olmaktadır.

Yeniden evlenme-evlat edinme konulu kitapların içeriği incelendiğinde kitapların %40’ında yeniden evlenmeye yönelik kararın aniden gerçekleşmesi durumu belirlenmiştir. Çocuğun hayatında büyük bir değişim yaratacak bir kararın aniden çocuğa söylenmesinin doğru olmadığı düşünülmektedir. Kitapların %16,6’sında anne çaresiz kaldığı için evlenmektedir. Arpacı ve Tokyürek (2012) *Boşanmış bireylerin yeniden evlilik konusundaki görüşlerinin incelenmesi* isimli araştırmalarında günümüzde yeniden evlenen kadınların yaşamlarını

güvence altına almak için yeniden evlenme kararı aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Kadının çaresiz kaldığı için evlenmesi kadını güçsüz, sorunlarla mücadele edemiyor gösterirken erkeğin daha üstün olduğunu düşündürmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet yönünden kadınların aleyhine ciddi sorunlar içerdiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak; araştırma kapsamında ailede yaşanan değişimleri kapsayan çocuk kitaplarının içeriği incelendiğinde boşanma konusunda yazılan tüm kitapların benzer olduğu ve kardeşi olan, babayla yaşayan çocukların özdeşim kurabilmelerini sağlayacak hiçbir kitap olmadığı belirlenmiştir. Ölüm içeriğine sahip kitapların büyük bir oranda dini-kültürel yönden farklılıklar ve eksiklikler içerdiği belirlenmiştir. Göç-taşınma konulu kitaplardan savaş konusunu kapsayan kitapların değişen yaşam yerinde mutluluğu vurgulamaması nedeniyle sorunlar barındırdığı düşünülmektedir. Yeniden evlenme-evlat edinme konulu kitapların toplumsal cinsiyet yönünden sorunlar içerdiği sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen kitapların çoğunun konuyu çocuklara pozitif bir şekilde anlatma yönünden yeterli olmadığı düşünülmektedir. Konu kategorilerine göre kitaplar incelendiğinde aynı kategoride yer alan kitapların içerik olarak benzer şekilde anlatıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda ailede yaşanan değişimleri kapsayan resimli çocuk kitaplarının nicelik ve nitelik yönünden yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Bu sonuçlara göre öneriler şöyle sıralanmaktadır;

- Ailede yaşanan değişimleri kapsayan kitaplarda yaş önerisi bulunabilir.
- Ailede yaşanan değişimleri kapsayan resimli çocuk kitapları ülkemiz kültürünü yansıtan ve Türkçe anadilinde yazılması önerilebilir.
- Araştırma kapsamında incelenen boşanma konulu resimli çocuk kitaplarında, çocuğun anne ile yaşadığı görülmüştür. Bu durum alanyazında incelendiğinde doğru olmasına rağmen, boşanma sonucu baba ile yaşayan çocuklar da düşünülerek yazarlara ve yayınevlerine boşanma durumunu baba ve çocuğun beraber yaşamasını anlatan kitaplar da hazırlanması önerilebilir.
- Yeniden evlenme-evlat edinme konusunda çok az sayıda kitap bulunmakta ve bu kitaplar çeşitli sorunlar barındırmaktadır. Bu nedenle üvey ebeveynle yaşama problemi olan çocuklara çocuk edebiyatı aracılığı ile destek olabilmek için bu konuyla ilgili çocuk gelişimi, psikoloji alanında yetkinliği olan yazarlar tarafından yeni kitaplar hazırlanması önerilebilir.
- Ailede yaşanan boşanma, ölüm, göç-taşınma ve yeniden evlenme-evlat edinme durumlarının her birinin temelinde değişim kavramı yer aldığı için soyut olan değişim kavramını somutlaştırarak, resimli çocuk kitaplarının hazırlanması yazarlara ve yayınevlerine önerilebilir.

Kaynakça

- Akıntürk, T. (1996). *Aile hukuku*. Ankara: Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Arpacı, F., Tokyürek, Ş. (2012). Boşanmış bireylerin yeniden evlilik konusundaki görüşlerinin incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, (31).
- Bildik, T. (2013). Ölüm, kayıp, yas ve patolojik yas. *Ege Tıp Dergisi*, 52 (4).
- Demircan, C. (2006). *Tübitak çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve içyapısal olarak incelenmesi*. Mersin Üniversitesi Fakültesi Dergisi, 2, 12-27.
- Ercan, R. (2015). Ailede değişimin sonuçlarının çocuk sağlığına etkisi. *International Journal of Social Science*, 36, 299-308.
- Erkan, R., Erdoğdu, Y. (2006). Göç ve çocuk suçluluğu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9 (9).
- Göka, E. (2009). *Ölme: ölümün ve geride kalanların psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Güzelyurt, T. (2017). *48-66 aylık çocukların gelişimine uygun çocuk kitabı kriterlerinin belirlenmesinde delphi tekniği uygulaması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kiefer, B. Z., Hepler, S. I., Hickman, J., & Huck, C. S. (2007). *Charlotte Huck's children's literature*. ABD: McGraw-Hill Companies.
- Koç, Z. (2016). *Masal kitaplarının 5-6 yaş grubu okul öncesi çocuklarının gelişimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koytak, N. S. (2008). *7-11 yaş grubundaki çocuklarda ölüm kavramı ve ölüm kaygısının araştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Laver, R. H., Laver, J. C. (1991). *Marriage and family the quest for intimacy*. Washington DC.: Brown Publishers.
- Miles, M. B., Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Özkan, Ö. (2013). Aile eğitimi ve okul öncesinde aile katılımı. Y. Aktaş Arnas (Ed.), *Aile ile ilgili temel kavramlar ve tarihsel süreçte çocuğun eğitiminde aile içinde* (s.11-19). Adana: Vize Yayıncılık.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile sosyolojisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Tümlü, C. (2013). *5-12 yaş aralığındaki çocukların ölüm algısını ifade biçimlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya,
- Türkarıslan, N. (2007). Boşanmanın çocuklar üzerine olumsuz etkileri ve bunlarla baş etme yolları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 11(11).
- Türk Psikologlar Derneği. *Çocuklarda yas anne baba el kitabı*. Erişim: 20.01.2018 <https://www.psikolog.org.tr/doc/cocuklarda-yas.pdf>
- Uluocak, G. P. (2010). İç göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26).

Ural, S. (2015). Çocuk edebiyatı. M. Gönen (Ed.), *Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı içinde* (s.33- 55). Ankara: Eğiten Kitap.

Yıldırım, A., Şimşek H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yörükoğlu, A. (2013). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.

İncelen Dokümanların Kaynakçası

Alpöge, G. (1993). *Dedemi özliyorum*. Ankara: Kök Yayıncılık

Bansch, H., Janisch, H. (2016). *Komşu teyze*, (D. Tunç, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Barnabé, J. (2009). *Selin taşınıyor* (H. Gökhan, Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi.

Barroux. (2017). *Hoş geldiniz*, (O. Aydın, Çev.) İstanbul: Redhouse Kidz Yayınları.

Ceylan, S., Aksoy, S. K., (2008). *Noktacık*. İstanbul: Tudem.

Chien, Y. (2015). *Ayça'nın yeni evi* (Ç. Kaplanağı, Çev.) İstanbul: YKY.

Civardi, A., Stephen Cartwrigth, S. (2018). *Yeni evde*, (M. Karadağ, Çev.) Ankara: Tübitak Yayınları.

Davies, B. (2017). *Dedemin adası* (O. Aydın, Çev.) İstanbul: Redhouse Kidz,

Erlbruch, W. (2009). *Ördek, ölüm ve lale*, (B. Siber, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Gaarder, J. (2016). *Mercan ile Alican*, (A. Erbaydar, Çev.) İstanbul: Pan Yayıncılık.

Göknül, C. (2011). *Babasının başka evi var*. İstanbul: Can Çocuk.

Gannon, F. (2014). *Eve yolculuk*, (E. Serdaroğlu Daş, Çev.) Ankara: Pötikare Yayıncılık

Güner, O. (2013). *Çocuklardan boşanılmaz*. Ankara: Efil.

Hest, P. V. (2016). *Annem her yerde* (Ö. Akdik İşli, Çev.) İstanbul: Gergedan Yayınları.

Hest P. V. (2017). *Eviden uzakta (mülteci)*, (Ö. Akdik İşli, Çev.) İstanbul: Gergedan Yayınları.

Keskingöz, S., Erol, N. (2016). *Uğurböceği kapınızı çalarsa*. Ankara: Tübitak Yayınları.

Khalatbarce, F. (2013). *Mutluluk* (E. Gürsel, Çev.) Ankara: Eğiten.

Lamblin, C. (2015). *Zeytin annesiyle babası ayrılışın istemiyor*. İzmir: Uçanbalık Yayınları.

Levey, E. (2017). *Tombul tavuk* (S. Özkan, Çev.) İstanbul: Beta Kids.

Levey, E. (2017). *Tombul tavuk eve dönüş* (S. Özkan, Çev.) İstanbul: Beta Kids.

Lind, A. (2011). *Biliam ve ben düşünürken* (A. Arda, Çev.) İstanbul: Dinazor Çocuk.

Luciani, B., Tharlet, E. (2010). *Bay porsuk ile bayan tilki* (B. Durukan, Çev.) İzmir: Tudem Yayınları.

Mallinos, J. M. (2008). *Annemle babam arkadaş olduklarını unutunca* (E. Deliorman, Çev.) İstanbul: Redhouse Kidz Yayınları.

Mallinos, J. M. (2008) *Hatırlıyorum*. İstanbul: Redhouse Kidz Yayınları.

Menase, D. (2014). *Annemle babam boşanıyor* (Z. Öztürk, Çev.) İstanbul: Çitlembik Yayınları.

Merino, G. (2015). *Suyu sevmeyen krokodil* (M. Hendek, Çev.) İstanbul: Pearson Yayınları.

- Meritxell Marti, M., Deu Prats J., Camara, S. (2008). *Büyük babam nasıl biriydi?*, (F. Yurdözü). İstanbul: Altın Kitaplar.
- Mizuno, M., Okçu, S. T., Helmes, V. (2017). *Kayıktaki çocuk* (S., T. Okçu, Çev.) İstanbul: Timaş Yayınları.
- Nilsson, U., Tidholm, A. N. (2017). *Elveda bay muffin* (A. Arda, Çev.) İstanbul: Can Çocuk.
- Oy, A. (2011). *Babam taşımıyor*. İstanbul: Mandolin Yayınları.
- Qrbeck, C. (2017). *Başka bir yerde yaşasaydım*, (A. Düzakın, Çev.) İstanbul: ABM Yayınevi.
- Randerath, J., Sönnichsen, I. (2014). *Fips olanları anlamıyor* (A. Tuncel Rollenhagen, Çev.) İstanbul: Gergedan Yayınları.
- Rossi, R. (2007). *Paki annemle babamın boşanmasından korkmuyorum* (R. Gürtuna, Çev.) İstanbul: Büyülü Fener Yayınları.
- Ruurs, M., Badr. N.A. (2017). *Taştan adımlar bir mülteci ailenin yolculuğu* (S, Öge, Çev.) İstanbul: Nesin Yayınları.
- Sanna, F. (2016). *Yolculuk* (Z. Sevde, Çev.) İstanbul: Taze Kitap.
- Sauermann, M. (2016). *Ufaklık ve canavar* (Ü. Mutlu, Çev.) İzmir: Uçanbalık Yayınları.
- Semerci, B. (2012). *Annem ve babam ayrılıyor*. İstanbul: Yeşil Dinazor.
- Ural, S. (2011). *Ayrı evler*. Ankara: Um-ag Vakfı.
- Yeoman, J. (2017). *Ayının kış evi*, (B. DüNDAR, Çev.) İstanbul: Hep Kitap.
- Weninger, B. (2017). *Fati Teyze'nin yıldızı*, (F. Oral, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Extended Summary

1. Introduction

The family is a social environment where care and support are provided to ensure that the individual continues his/her life from the moment he or she comes to the world. In all periods from prehistoric times to this day, being a family has been very important for the mankind. Along with the changing times and conditions, the concept of the family continues its existence as a social structure that is constantly changing. Changes in family life have affected all family members, especially children (Sayın, 1990).

The changes that have taken place in the family have been caused by external or internal sources. External sources comprise; social, economic, political and cultural factors. Internal sources comprise situations that happen in inner structure of a family such as marriage, birth, illness, migrations, death and divorce (Özkan, 2013). Many of these changes that a child is going through are difficult to understand for the child. In illustrated children's books, which are written for early childhood, family changes such as divorce, death and migration have been grouped under the titles "books that are challenging" or "negative issues" (Ural, 2015).

It is stated that the inclusion of changes of critical situations that children may encounter in early childhood such as death, birth, divorce, step parents in children's books may play an active role in the child's ability of overcoming crisis situations (Güzelyurt, 2017). Demircan (2006) has stated that a large proportion of the children's books published in Turkey are not appropriate for children's development in terms of internal and external structure measures. In this direction, writers should build their works based on the child's reality and the development (Kiefer, Hepler and Hickman, 2007).

In this research, it was aimed to determine how the concepts of divorce, death, migration, and remarriage-adoption; which are family changes, are handled in children's literature works that are written for early childhood and it was aimed to determine the harmonious and incompatible aspects of the works. The concepts studied in this research are thought to contribute to the children's literature works which will be prepared about these concepts in the future. The answer to the following question was sought in this research.

1. What is the suitability of illustrated children's books, which contain family changes, to the literature?

2. Method

A descriptive model has been used in this study to illustrate the concepts of divorce, death, migration-relocation, and remarriage-adoption in illustrated children's books that address changes in family life. The study group of the research constitutes "40 illustrated children's books" determined by sampling method. The research was limited to the illustrated children's books, which the researchers could reach and whose printing continue. In the

scope of the research, it was tried to reach to the whole universe. Qualitative research method was used in the collection, analysis and interpretation of data. A document review was conducted to collect the data. The obtained data was analyzed by content analysis technique.

3. Findings, Discussion and Results

When the contents of the books on divorce are examined, it is stated that in all the books covered in the research, the family has a single child and that the child lives with the mother after the divorce. In the case of divorce, it is seen as a deficiency that there are no books that have sibling relations and life with father. In 45.4% of the books examined, it was determined that while the decision of divorce was explained by both parents to the child, in the majority of cases, parents declared the divorce decision separately to the child. The mother and the father together should share the news about the divorce with the child and should give the appropriate information, depending on the child's age, and make their love felt by the child.

When the contents of the books on death were examined, it was determined that information about funerals given in the books have similar and different characteristics according to culture and religious belief. For example; A funeral ceremony by Ulf Nilsson and Anna-Clara Tidholm (2017) in a book called *Goodbye Mr. Muffin* gives information about that the body of the dead mouse is stiff, the body of the mouse is covered with a handkerchief, the mouse is placed in a box with its favorite objects and buried in the ground, people came to funeral and the *World is so Beautiful* was played with flute. As the book wasn't written in the scope of Islam, which the majority of the population in Turkey believes, and in the scope of Turkish culture; funeral carries differences regarding the religious and cultural structure of Turkey. It is important to give information appropriate to the child's age and his/her cultural structure when describing a difficult subject like death.

When the contents of the books about migration-moving are examined, the reasons for this action are stated as; war, being nomadic, disturbing neighbors, and parent's new job. In some books, the reason for migration-moving is not mentioned. Some of the reasons for migration-moving seem to be compulsory and some voluntary. In the books about the wars leading to the forced migration, the hope of a peaceful life in the new place in the process of migration continues in the new place of immigration. In these war books, which aim to help children to solve their own problems by identification through books, it is seen as an important lacking that hope comes to the children as an ambiguity and that books end in this way. Due to the fact that forced migration requires individuals to leave their real habitat, and because it is a situation outside the will of the individual, the effects are different compared to the desire of choice, and this socio-psychologically affects the lives of individuals. For this reason, finishing the books about migration-moving with a positive and realistic end is more beneficial for children.

When the content of the books on remarriage-adoption is examined, it has been seen that in 40% of the books, the decision to remarry has been adopted suddenly. It is thought that it is

not right to say a decision, which will make a big change in the child's life, suddenly. In 16.6% of the books, the mother gets married because she is desperate. This suggests that this includes serious problems for women in terms of gender issues.

As a result; when, in the scope of the research, the content of the children's books covering the changes in the family is examined, it is determined that all the books about the divorce are similar and that there is no book which can enable identification for the children, who have siblings and who live with their father. It has been determined that books with the content of death contain differences and shortcomings in terms of a religious-cultural point of view. It is thought that the books about war have problems because of not emphasizing happiness in the changing place of life. The books about remarriage-adoption have been determined to contain problems against women in terms of gender. Most of the books examined are thought to be inadequate to describe the subject to children positively. In accordance with this information, it is thought that the illustrated children's books covering changes in the family are inadequate in terms of quantity and quality.

Güzelyurt, T. ve Özkan, Ö. (2018). Ailede yaşanan değişimler: Çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 1-19.